

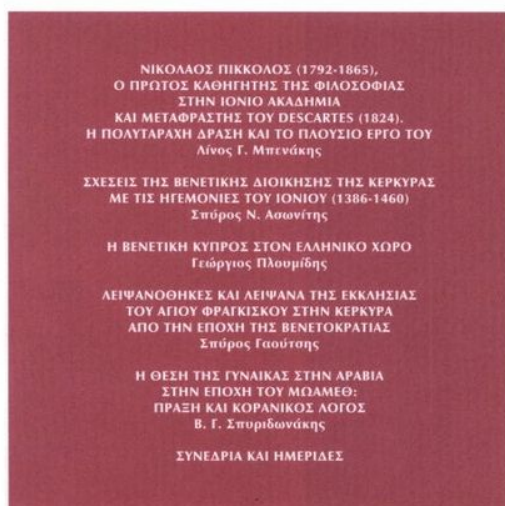
Peri Istorias

Vol 2 (1999)

ΙΟΝΙΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

περί Ιστορίας

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΒΟΗΘΗΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ
ΤΕΥΧΟΣ 2 * ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1999 * ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ἀπόστολος ΚΕΡΚΥΡΑ



Λειψανοθήκες και λείψανα της εκκλησίας του
Αγλίου Φραγκίσκου στην Κέρκυρα από την εποχή
της εποχή της Βενετοκρατίας

Σπύρος Γαούτσος

doi: [10.12681/p.i.24731](https://doi.org/10.12681/p.i.24731)

To cite this article:

Γαούτσος Σ. (2020). Λειψανοθήκες και λείψανα της εκκλησίας του Αγλίου Φραγκίσκου στην Κέρκυρα από την εποχή της εποχή της Βενετοκρατίας. *Peri Istorias*, 2, 63–78. <https://doi.org/10.12681/p.i.24731>

**ΛΕΙΨΑΝΟΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΛΕΙΨΑΝΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΣΤΗΝ ΚΕΡΚΥΡΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Σπύρος Γαούτης

Με την καταστροφή του Καθολικού Μητροπολιτικού Ναού (Ντόμος)¹ τη νύκτα της 13^{ης} προς 14^η Σεπτεμβρίου 1943 απ' τους γερμανικούς εμπρηστικούς βομβαρδισμούς², περισυνελλέγησαν από τα ερείπια του ναού, σημαντικός αριθμός ημικατεστραμμένων έργων Εκκλησιαστικής Τέχνης καί άλλα αντικείμενα λατρευτικής χρήσης και αξίας. Μεταξύ αυτών, μεταφέρθηκε κι αποθηκεύτηκε στην Καθολική Εκκλησία του Αγ. Φραγκίσκου³, μεγάλος αριθμός λειψανοθηκών και λειψάνων⁴, πολλών εκ των οποίων αγνοείται η προέλευση, η γνησιότητα και το πρόσωπο στο οποίο ανήκουν.

Τα λείψανα τα οποία καταγράφονται παρακάτω, βρέθηκαν εντός δώδεκα ξυλόγλυπτων βενετσιάνικων λειψανοθηκών. Τέσσερις απ' αυτές διαστάσεων 26×51 εκ. είναι βαμμένες με χρυσό και φέρουν βάση, στέμμα και ξύλινα καταυχένια γύρω από τη βιτρίνα μέσα στην οποία φυλάσσεται το λείψανο (φωτ. 1). Υπάρχουν επίσης τέσσερις μεγαλύτερες σε πιο απλό σχέδιο διαστάσεων 21×26 εκ. σε χρυσό και ασήμι (φωτ. 2) και τέσσερις ακόμη, διαστάσεων 70×37 εκ. με πλουσιότερο και πιο περίτεχνο διάκοσμο, βαμμένες με χρώμα χρυσό (φωτ. 3). Υπάρχουν ακόμη μεταγενέστερες, ασημένιες και επάργυρες λειψανοθήκες, φτιαγμένες από Επτανήσιους και Ιταλούς αργυροχόους κατά τα τέλη του 18^{ου} και κατά τον 19^ο αιώνα. Φέρουν σχήμα σταυρού με λείψανα και στις δύο όψεις και θέση για βουλοκέρι με την σφραγίδα του αποστολέα των λειψάνων αυτών, σχήμα ηλίου ή άστρου, ή ακόμη άνθους διακοσμημένου με καταυχένια και πρόσωπα αγγέλων. Επίσης, λειψανοθήκη σε σχήμα Γοτθικού Ναού με ασημένιο διάκοσμο και πλούσια λεπτοδουλεμένη δαντέλα. Καταγράψαμε ακόμη πληθώρα μικρών λειψανοθηκών από ασήμι ή μέταλλο σε σχήμα μενταγιόν και διαστάσεων 2×1,5 εκ. και 4×2,5 εκ. σφραγισμένες οι περισσότερες με βουλοκέρι, το οποίο και φέρει συνήθως την σφραγίδα του Επισκόπου που πιστοποιεί τη γνησιότητα του κάθε λειψάνου. Φυλάσσονται επίσης κατεστραμμένες λειψανοθήκες, γυάλινες με απλή ξύλινη βάση και καπάκι 15×8 εκ. καθώς και ξύλινη κορνίζα διαστάσεων 30×23 εκ. μέσα στην οποία, με ιδιαίτερη επιμέλεια, έχουν εκθέσει σημαντικό αριθμό λειψάνων. Κατεγράφησαν όμως και πλήθος λειψάνων τυλιγμένων σε χαρτί ή περγαμηνή, όπου και έχει γραφεί το όνομα του Αγίου ή του Μάρτυρα, στον οποίο αποδίδεται το σωζόμενο λείψανο. Ένας σημαντικός όμως αριθμός λειψάνων, που συνέλεξαν μετά τον βομβαρδισμό

της Καθολικής Μητρόπολης, φυλάσσεται σε μικρά άτεχνα ξύλινα και χάρτινα κυτία, ενώ τα λείψανα, ανακατεμένα καθώς είναι, δεν δύνανται να χωρισθούν και να αναγνωρισθούν.

Στον κατάλογο που ακολουθεί, διατηρήσαμε την ορθογραφία και τις συντομογραφίες όλων των επιγραφών που βρέθηκαν, χωρίς να γίνεται διαχωρισμός σ' αυτά που βρίσκονται εντός λειψανοθηκών, ενώ ανοίγονται παρενθέσεις στα σημεία που οι επιγραφές των λειψάνων και των θηκών τους είναι κατεστραμμένες ή εντελώς δυσανάγνωστες.

S. Josephi sp.	τοῦ ἁγίου Συμεῶν τοῦ Στυλῖτου
S. Petr.apost.	Velo del volro della B ^a Chiana di Mrè F ^o
S. Joann.apost.	S. Fausti mart.
De velo B.M.V.	S ^{ti} Spiridionis
S. Cataldi Ep.C.	(...) nplica (...)
Ex Cappa Sancti Vincentiy Fererry	S. Benedicti M.
S. Anna M.B.V.M.	S. Bonifatia M.
Pallio S.Iosepi	S. Vitalis m.
S. Marcus Ev.	S.Specios (...) m.
S. Luca Ev.	S. Amana (...) m.
S. Francois Reg.	S. Honesti m.
S. Colette	S. (...)ta M.
S. Claire	S. Mansueti M.
S. Grau(...)d'Ass(...)	S. Donati Mart.
Ex carne S.Fr.Salesii	S. Pacificae Mart.
S. M.Magd. Penit	S. Modestae Mart.
S. Martha Virg	S. Lucidi Mart.
S. Theopini M.	S. Victoriae Mart.
I.c.f.v.i.f.o.p.n.P.c.Ep.	S. Faustus M.
I.c.f.v.i.f.o.p.n.P.c.Ep.	S. Jucundi m.
Ex.habity B. Grispini Ca.	S. Benignus m.
S. Vincentii m.	(...) cifici m.
Ex ossibus SS ^{um}	S. Clem (...)
S. Jucundi martiris	(...) ati mart.
abito di S. Giovanni da Capistrano	Gaudentii m.
abito di S. Giacomo dalla Mauca	S. Fortunata m.
ex veste sevica S. Pachalis Baylon	de velo B. (...) V. Mariae
S. Faustine M.	S. Anna Matr. B.M.V.
S. Dorothe Mart.	De Terra Pra Sanguine Iml.
S. Concorde Mart.	De Lapida sepulerat
S. Abundantii m.	De Column (...) plagelan
Polvere della S. Mura della S. Casa di Loreto	De Spina Co (..) D.N.J.C.
Part. della Coperta usata dalla Beata Veronica Cappuccina olivo del Getsemani	De Veste Incosup (...)
S. Faustina M. ex C. (...)	S. Ioseph. Spon. B.V.M.
	Ioachin Pat. B.V. Mariae
	S. Annae Mat. B.V.Mariae
	Da velo B.V. Maria

S. Ioannis Baptae. Prae.
 S. Zachariae Pat.S. Io.Bat.
 S. Elisabethi Mat.S.Io.Bat.
 «Sine nomine»
 De ossibus B.Ioannes Marinoni
 Ex carne B. Leonar.C.
 Ex oss.S.Biasi E.NI.
 Ex oss S.Domnini N.J.
 Ex. Oss. S.Bonafaci M.
 Sanctorum(...)
 Faustus
 Benignus
 Fortunata
 Jucunda
 Bonifacia
 Clementis
 S. Fabillia M.ex Pry
 S. Renata ex Pry
 S. Dignae M.ex Pryulli
 S. Polla M.ex Pry
 S. Christianus M.
 S. Iusti M.ex Pry
 S. Timoctej M. ex Pry
 S. Vernacia M. ex Prijade
 S. Iustiana M. ex Call (...)
 S. Candidym ex Pru (...)
 P⁰ Gen⁰ e Fal⁰
 B⁰ Gui⁰ Lug⁰
 S. Basicius M. Pr(...)
 S. Francesco Cilizo
 San Francesco Capelli
 Santa Chiara Ric.da M.V.di Assisi
 S. Rober Avelini
 p. Giacinto da Lecca,Cappuccino
 Tasca del bambino
 Sangue di Gesu Cristo
 Ex ossibus S(...)uforlenò
 Ex ossibus S. Vernardini Mart.
 S. Amantius m.
 S. Reconatus m.
 S. Fructuosa m.
 S. Auctus m.
 S. Victoriana m.
 S. Gaudentia m.
 S. Clementiani m.
 S. Grata m.
 S. Severina m.

S. Deusdcit m.
 S. Charus m.
 S. Senerinus m.
 S. Seuera m.
 S. Serena m.
 S. Verecundi m.
 S. Gaudiosus m.
 S. Persesta m.
 S. Blanda m.
 S. Diodorus m.
 S. Simplicis m.
 S. Blanda m.
 S. Simplicianus m.
 S. Theodors m.
 S. Dignatiani m.
 S. Blandinus m.
 S. Theophila m.
 S. Liberatus m.
 S. Donata m.
 S. Magnus m.
 S. Amandus m.
 S. Renocatus m.
 S. Severiani m.
 S. Incundinus m.
 S. Victoriana m.
 S. Nominandus m.
 S. Salucta m.
 S. Venerandus m.
 S. Victoria m.
 S. Amanda m.
 S. Modestina m.
 S. Crescentij m.
 S. Speciosa m.
 S. Donata m.
 S. Viētrix m.
 S. Probae m.
 S. Innocentia m.
 S. Prosper m.
 S. Implicij m.
 S. Iuliani M.
 S. Honoratus M.
 S. Speciosa m.
 S. Candida m.
 S. Patiens m.
 S. Rogata m.
 S. Grata m.
 S. Laetus m.

S. Vincentia m.
 S. Adeotatus m.
 S. Fausta m.
 S. Crescentij m.
 De loco crucifixionis Dñ
 De loco orationis D.N.I.C.
 De lapidae Portae
 Innocentis XI
 Benedicti XIII
 S. Felicis Capucini C.
 S(...)ese à(...)v
 de velo Catarinae Bon
 Funis B.Bernardini Fesr.r.C.S. D(...)ni M.
 (...)Sepulcro Lasari
 Sepulcro S.Hieron
 Gos(...)spium Rena (...)ma(...)vue
 S(...)nnitahj m.
 S. Cassiam Pueri Sanno M.
 *De Velo S.Antonii a Stronconio C.
 S. Aurelie
 S. Herculanee
 *De velo B.Jo.Marie de Bonomis v.

S. Risuitio Ponti C.
 Ven.Barba(...)
 Rossisium S.Luvierta
 *De velo & Granunis B.Clare a Monte
 S. Filippi Neri C.
 S. Vinecn(...)
 De lactae B.V.Mae.
 B.Serafine
 S. Clara
 S. Francisci de Sales
 De Terehintho B.V.
 De loco Praeseni B.V.
 S. V.Baldi E.C.
 B. Vis.Lauretane
 S. Pij. Marturis
 S. Modesti Mart.
 Fletis Do super Ierus Co.
 De dono Simonis Lep.
 Funis B.Ioa.Ruf.
 De S.Sepulcro Dini
 De sepulcro Innocent
 S. Antoni Patavini

Η συστηματικότερη μελέτη των λειψάνων, ξεκίνησε πριν από έναν περίπου αιώνα, με την ανάπτυξη της αρχαιολογίας και της ιστορικής έρευνας, όταν με ιδιωτική στην αρχή πρωτοβουλία, προωθήθηκε η μελέτη του Χριστιανικού κόσμου και των πρώτων Χριστιανικών μνημείων⁵. Σ' ό,τι αφορά στη χρήση των λειψάνων, γνωρίζουμε ότι από την παλαιά συνήθεια να τελείται η Θεία λειτουργία πάνω στους τάφους των μαρτύρων, διατηρήθηκε η παράδοση, –φυσικά και στις Ενετοκρατούμενες περιοχές της Ελλάδος– να τοποθετούνται Ιερά Λείψανα στην θεμελίωση ναών και φυσικά πάνω ή μέσα στην Αγ. Τράπεζα. Όταν οι Ανδριανοί τον 13^οαι. κατέλαβαν την Κέρκυρα και κατήγγησαν τον Ορθόδοξο Μητροπολίτη, επιβάλλοντας Αρχιεπίσκοπο δυτικού δόγματος, αφήρεσαν εκτός των άλλων, τα λείψανα των Αγίων Ιάσονος και Σωσιπάτρου, μαθητών του Αποστόλου Παύλου, και του Αρσενίου, πρώτου τιτλοφορούμενου Μητροπολίτη Κερκύρας (876-953)⁶, τα οποία και τελικώς επεστράφησαν στους δικαιούχους τους, μόλις μετά τη λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Η ευλάβεια των πιστών προς συγκεκριμένους αγίους⁷ οι οποίοι μεσίτευαν για τα διάφορα προβλήματα τους, είχε τροφοδοτήσει επανειλημμένα το να αποδίδονται ιδιαίτερες αρμοδιότητες σε διάφορους από αυτούς, θέτοντάς τους προστάτες διαφόρων πόλεων⁸ ή κάποιας συγκεκριμένης κατηγορίας επαγγελμάτων⁹. Παράλληλα μ' αυτή τη δραστηριότητα, είχε αναπτυχθεί στη συνείδηση του μέσου Χριστιανού της εποχής, η συναί-

σθηση της ανάγκης του να συλλέγουν, να διατηρούν και να ευλαβούνται οποιοδήποτε αντικείμενο είχε σχέση ή βρισκόταν στην κατοχή των ανθρώπων εκείνων που είχε η Εκκλησία κατατάξει στις τάξεις των αγίων, των μαρτύρων κ.ά.: Οστά κατά πρώτο λόγο, τεμάχια απ' τα ενδύματά τους, προσωπικά τους αντικείμενα, μέχρι και χώμα από το μέρος που βρίσκονταν θαμμένοι. Διατηρώντας τα γενεές ολόκληρες σαν φυλαχτά, αναζητώντας όλο και δυσκολότερα είδη λειψάνων¹⁰ και ενθαρρυνόμενοι από την ίδια την προ και μετα-Σχισματική Εκκλησία¹¹, η οποία για κερδοσκοπικούς περισσότερο λόγους συνέλεγε και ενέκρινε την αγοραπωλησία τέτοιων λειψάνων, άρχισαν να δημιουργούνται αμέτρητες καταχρήσεις: συλήσεις τάφων, κλοπές λειψάνων, μεταφορά και μεταπώλησή τους, διαμελισμοί χιλιάδων σωμάτων μαρτύρων, κατά κύριο λόγο, τους οποίους διεσκόρπιζαν στα διάφορα μέρη του κόσμου, αλλά και μία μακάβρια κυκλοφορία πλαστών λειψάνων¹² που διάφοροι επιτήδριοι έμποροι ή μοναχοί πουλούσαν στους απλοϊκούς Χριστιανούς, αποκομίζοντας πολύ σημαντικά οφέλη. Πολλές φορές το φαινόμενο αυτό πήρε τέτοια έξαρση και τροπή που ανάγκασε την επίσημη Εκκλησία να τοποθετηθεί ενάντια όλων όσων καπηλεύονταν την άγνοια των πιστών της, απ' την άλλη μεριά όμως, η προσκόλληση των επιζώντων στα λείψανα των Αγίων τους, ήταν μία πράξη επαινετή που εξυπηρετούσε την Εκκλησία, η οποία θεωρούσε ότι η ευλάβεια αυτή «φωτίζει» και παρακινεί τους πιστούς της στην μίμηση και στην προσφορά. Το αν τα λείψανα που κοσμούσαν τις διάφορες Εκκλησίες, ή που ιδιώτες είχαν στην κατοχή τους, ήταν γνήσια ή όχι, ήταν κάτι που μάλλον μέχρι σήμερα την αφήνει αδιάφορη, καθώς θεωρεί ότι η «ευλάβεια δεν σταματά σε ένα τεμάχιο υφάσματος ή στα οστά ενός Αγίου, μα απευθύνεται στο πρόσωπο στο οποίο ανήκουν και μέσω αυτού στον ίδιο το Θεό»¹³.

Τον Μεσαίωνα και τα χρόνια που ακολούθησαν, από τα πλέον περιζήτητα μέρη για την ταφή των νεκρών των ευγενών και πλούσιων οικογενειών ήταν *ad sanctos*, δηλαδή όσο πιο κοντά στους τάφους ή στα λείψανα των Αγίων και στα Ιερά όπου τελούσαν τη Θεία Λειτουργία. Και στην Εκκλησία του Αγίου Φραγκίσκου, δεξιά κι αριστερά του Μεγάλου Βήματος (*Altar Maggior*) σώζονται τάφοι επιφανών και πλούσιων οικογενειών, ανωτέρων στρατιωτικών της Γαληνοτάτης και μελών αδελφοτήτων του 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα¹⁴. Αυτοί στις διαθήκες τους ή όπως είχαν προβλέψει πριν τον θάνατό τους, δωρίζοντας σημαντικά ποσά στην Εκκλησία, πετύχαιναν τελικά την απόκτηση ενός τάφου στο εσωτερικό του ναού¹⁵.

Πολλοί Καθολικοί Επίσκοποι και Αρχιεπίσκοποι κατά την άφιξή τους στο νησί έφεραν μαζί τους τεμάχια λειψάνων για προστασία και σωτηρία των ψυχών του ποιμνίου τους¹⁶, όπως ο *Marcus Antonius Barbarigo* (1678-1688) που τον Σεπτέμβριο του 1678, ερχόμενος για πρώτη φορά στην Κέρκυρα, έφερε από την Ιταλία τεμάχιο του λειψάνου του *San. Francisco Saverio*¹⁷.

Όλα τα λείψανα, συνοδεύονταν από Επίσημα Ρωμαϊκά Έγγραφα με τα οποία πιστοποιούνταν η γνησιότητα και η προέλευσή τους, αποφεύγοντας έτσι κατά κάποιο τρόπο την ανεξέλεγκτη διακίνηση πλαστών λειψάνων. Σώζονται στην Εκκλησία του Αγ. Φραγκίσκου πέντε τέτοια πιστοποιητικά του 18^{ου} αιώνα, εκ των οποίων το ένα χειρόγραφο¹⁸, ένα πιστοποιητικό της 1^{ης} Νοεμβρίου 1882 που υπογράφει ο Έπαρχος των Κοινοβιακών μοναχών του Τάγματος στην Ρώμη Fr. Bonaventura Soldatic, ο οποίος και στέλνει στην Καθολική Εκκλησία της Κέρκυρας, σε ασημένια θήκη, τεμάχιο οστού του San. Antonio Patavini. Σώζονται επίσης δύο πιστοποιητικά με ημερομηνία 27 Οκτωβρίου 1915 και άλλα έξι με ημερομηνία 31 Μαΐου 1916.

Τα πέντε έγγραφα του 18^{ου} αιώνα καλύπτουν την περίοδο 1726-1756. Το πρώτο, χειρόγραφο διαστάσεων 26×19 εκ., γραμμένο και σταλμένο απ' τον D. Antoniyy Carafa, Pre(lati) piy Clericorum Regularium της Μητρόπολης του Αγ. Παύλου της Νεαπόλεως, φέρει ημερομηνία 20 Μαΐου 1726. Πιστοποιεί τη γνησιότητα των λειψάνων του Αγ. Γαετάνου, καθώς κι ενός τεμαχίου εκ των υπενδυμάτων του San Andrei Duellini. Υπογράφει ο Ant.Carafa και συνυπογράφουν ο Επίσκοπος (;) και ο Γραμματέας της Αρχιεπισκοπής. Το δεύτερο έγγραφο, διαστάσεων 27×19 εκ. (NOS D. TIBERIVS CESAR GIORDANI NEAPOLITANUS) αναφέρει ότι στις 8 Νοεμβρίου 1736, στέλνουν ερυθρό μεταξωτό τεμάχιο υφάσματος από τον πύλο του San Ubaldus. Σύμφωνα με το κείμενο, ανοίγοντας το σκήνωμα του Αγίου την 23^η Οκτωβρίου του ιδίου έτους, τεμάχισαν τον επισκοπικό του πύλο και τον έστειλαν σε διάφορες Εκκλησίες και Μονές. Το έγγραφο, στην κορυφή φέρει εικονογραφημένη παράσταση του Αγ. Ουβάλδου ντυμένο με τα επισκοπικά του άμφια και με επιγραφή στη βάση της εικόνας: S. UBALDVS CANON REG. LAT. Η υπογραφή του αποστολέα είναι σκισμένη και δεν αναγνωρίζεται, ενώ συνυπογράφει ο D. Ferdinandus M. Amedrano Prior με εντολή της Γραμματείας. Στο κάτω αριστερό τμήμα του εγγράφου, υπάρχει ανάγλυφη σφραγίδα δύο λεονταριών σηκωμένων στα πίσω πόδια, να κρατούν με τα μπροστινά έναν φοίνικα. Η σφραγίδα του επισκόπου, η οποία συναντάται στις περισσότερες σφραγισμένες με βουλοκέρι λειψανοθήκες, στο ισπανικό —όπως αναφέρει το έγγραφο— κερύ είναι εξίσου κατεστραμμένη. Το τρίτο έγγραφο διαστάσεων 19×27 εκ. (OCTAVIUS ANGELLELI PATRITIUS BONONIENSIS DEI ET APOSTOLICAE SEDIS GRATIA EPISCOPUS EUGUBINUS) φέρει ημερομηνία 21 Οκτωβρίου 1743. Ο επίσκοπος που υπογράφει το έγγραφο, στέλνει και αυτός ερυθρό τεμάχιο απ' τον πύλο του San Ubaldus επισκόπου και πολιούχου του Eugubini. Το έγγραφο φέρει δυσδιάκριτη σφραγίδα με επιγραφή: EUGUBINUS*OCTAVIUS*ANGELLELI*DEI*ET*A*B*G*BRIS* και το συνυπογράφει ο Γραμματέας του, Joannes Battista Brani. Στην κορυφή φέρει επισκοπικό οικόσημο με πύλο και 6 θυσάνους σε 3 σειρές, σταυρό και στέμμα με φτερωτό λεοντάρι. Το τέταρτο έγγραφο διαστάσεων 38×22 εκ. (OCTAVIUS COMES DE ARRENGHERIA) πιστο-

ποιεί τη γνησιότητα των ενδυμάτων του B. Josephi a Cupertino, Ιερέα του τάγματος των κοινοβιακών μοναχών (Sacerdotiy Ordinis Minorum Sancti Francisci Conventualius), απ' τα οποία στέλνει «καλά τυλιγμένο μέσα σε λευκό χαρτί κι αναγνωρισμένο ως γνήσιο» τεμάχιο ερυθρού υφάσματος. Το έγγραφο το οποίο υπογράφει ο ίδιος ο Octavius ως Επίσκοπος Ασσίζης, συνυπογράφει ο Γραμματέας του, ενώ κάτω αριστερά φέρει σφραγίδα ίδια με το οικόσημό του στην κορυφή της σελίδας του εγγράφου. Το οικόσημο, με επισκοπικό πύλο και 6 θυσάνους σε 3 σειρές φέρει περικεφαλαία πάνω από το στέμμα με καταυχένια και επιγραφή: NEC MERENS IN OBITU, ενώ το θέμα παρουσιάζει ένα πτηνό και τρεις κρίνους. Το πέμπτο και τελευταίο έγγραφο διαστάσεων 29x20 εκ. (NICOLAUS MANCIFORTE, Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopus Anconae) αναφέρει ότι στις 5 Ιουλίου 1756, ο Κανονικός Cyriacus Gecchioni που υπογράφει το έγγραφο, στέλνει πάνω σ' αυτό δεμένο με κορδέλα «μικρό χρυσοκέντητο μεταξωτό προσκεφάλαιο το οποίο και είχαν εναποθέσει κάτω από το πόδι της Αγίας Άννας, μητέρας της Θεομήτορος Παρθένου Μαρίας, το οποίο πόδι φυλάσσεται και λατρεύεται στην Μητρόπολή μας, του Αγίου Κυριάκου».

Στην Εκκλησία του Αγ. Φραγκίσκου φυλάσσονται ακόμη, δύο απ' τους τρεις τόμους του PONTIFICALE ROMANUM του 1663¹⁹, από τους οποίους αντλούμε ενδιαφέρουσες πληροφορίες για την ευλογία των λειψάνων και των λειψανοθηκών τους. Στις σελίδες 497 με 499 περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίο ο Επίσκοπος ενδεδυμένος τα επίσημα άμφιά του ευλογεί τις λειψανοθήκες (De benedictione Capsarum pro Reliquijs), καθώς και οι δεήσεις με τις οποίες καλεί τους πιστούς να ευλαβούνται τα ιερά και τα λατρευτικά σκεύη της Εκκλησίας²⁰: «...quatenus fideles tui magnitudine, fine universitate beneficiorum tuorum, in parte modica Reliquiarum, integra Sanctorum Corpora fe percepisse gratulentur; & per temporalia loca ipforum precibus impenfa, ad aeterna cum eis gaudia poffidenda fiduciatius animentur. Per eundem Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui tecum vivit, & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia saecula saeculorum.»²¹

Τα λείψανα, μέσα στις λειψανοθήκες τους μέχρι και τα πρώτα χρόνια μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο κοσμούσαν τα μεγάλα βήματα των Καθολικών Εκκλησιών του νησιού²² κατά τις επίσημες λειτουργίες και τις μεγάλες εορτές²³. Με τον καιρό όμως, η λαϊκή αυτή θρησκευτικότητα, το αίσθημα των πιστών που παλαιότερα έβρισκε την έκφρασή του σε τέτοιες μορφές ευλάβειας, που περιέβαλλαν την μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας, άρχισε να ατονεί²⁴. Οι πράξεις αυτές της ευλάβειας, ιδιαίτερα μετά τη Β' Βατικανή Σύνοδο (1962-1965) επαναπροσδιορίστηκαν και εκσυγχρονίστηκαν. Έτσι για να υποστηρίζεται πλέον η λαϊκή αυτή θρησκευτικότητα και για να διευκολύνεται τέλος η λατρεία, η έκθεση και η λιτάνευση των λειψάνων, αν υπάρχει ανάγκη, «χρειάζεται μία ποιμαντική φροντίδα, με την οποία θα εξαγνίζεται και θα διορθώνεται το θρησκευτικό αί-

σθημα, που βρίσκεται στη βάση των ευλαβικών αυτών εκδηλώσεων, έτσι ώστε να ευνοείται η πρόοδος στη γνώση των Μυστηρίων και στους γενικούς κανόνες της Εκκλησίας»²⁵.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

S.....	Sanctus
M&m&Mart.....	Martyr
Ex oss.....	Ex ossibus
B.M.V. ή B.V.M.....	Beata Maria Vergine
M. &Mat.....	Matris
Pat.....	Patris
Sp.&Spon.....	Sponsus
D.N.J.C.....	Domine Nostro Jesu Christo
Ep.....	Episcopus
Virg.....	Verginis
Cap.....	Cappuccino
Dm̄.....	Domini
Dini.....	Domini
Part.....	Partis
S.Io. Bat.....	Sanctus Ioannes Baptista
B.....	Beatus
Ven.....	Veneranda
Fun.....	Funis
SS ^{num}	Sanctorum
Reg.....	Regis
Apost.....	Apostolus
Ev.....	Evangelista

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

* PETRUS MARIA FERRARIUS A MONTE-FERRATO CANONICUS THEOLOGUS CRETENDIVO SPERIDIONO PRO GATI-AR ACTIONE - 1631

Χαραγμένο στη βάση δισκοπότηρου που φυλάσσεται στην Εκκλησία του Αγ. Φραγκίσκου, από Ιταλό ιερωμένο, ο οποίος στις αρχές του 17^{ου} αι. δέχθηκε τη «χάρη» του Αγ. Σπυρίδωνος. Διατηρήσαμε την ορθογραφία της εγχάρακτης επιγραφής.

1. Η Καθολική Μητρόπολη που βρίσκε-

ται στην πλατεία του σημερινού Δημαρχείου είναι κτίσμα του 16^{ου} αι. και είναι αφιερωμένη στους Αγίους Ιάκωβο και Χριστόφορο.

2. Για την καταστροφή και τις προσπάθειες ανοικοδομήσεως βλ. εφημ. ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΑ ΝΕΑ, Δευτέρα 19/2/1949, εφημ. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΝ ΒΗΜΑ, Τετάρτη 25/11/1959 και εφημ. ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ 3/1/1960. Οι εργασίες περατώθηκαν το 1970.

3. Για την Εκκλησία του Αγ. Φραγκί-

σκου, πρώην μοναστήρι των Κοινοβιακών (Conventuali) που βρίσκεται στο κέντρο της παλαιάς πόλης της Κέρκυρας, ο Ανδρέας Μάρμορας, στην Ιστορία του για την νήσο Κέρκυρα (ΜΑΡΜΟΡΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ: Ιστορία της Νήσου Κερκύρας, συγγραφέισα μὲν Ἰταλιστί ἐν ἔτει 1672 ὑπὸ Ἀνδρέου Μάρμορα Κερκυραίου, μεταφρασθεῖσα δὲ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὑπὸ Ἰωάννη Μάρμορα Ἐφόρου τῆς ἐν Κερκύρᾳ βιβλιοθήκης. Τυπογραφεῖον Ὁ Κοραΐς, Ἰ. Ναχαμιούλη, 1902), αναφέρει ὅτι ἡ μονὴ εἶχε οἰκοδομηθεῖ ἀπ' τοὺς Δούκες Κομνηνοὺς, οἱ ὁποῖοι καὶ τὴν παρὰχώρησαν σὲ Ἑλληνίδες μοναχές. «Ὁ ναὸς τοῦ Αγ. Φραγκίσκου εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀρχικῶς ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἀγγέλου, τιμῶμενος καὶ μετονομασθεὶς προφανῶς ἀπ' τοὺς Φραγκισκανοὺς μοναχοὺς» (Δ.Χ. Τσίτσας: Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κέρκυρας κατὰ τὴν Λατινοκρατίαν 1267-1797, ΚΕΡΚΥΡΑ 1969 σελ. 159 καὶ Σ. Δε-Βιάζη: Σημειώματα περὶ τῶν Δυτικῶν Ἐκκλησιῶν, Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων Ἑπτανήσου, περιοδ. ἈΡΜΟΝΙΑ 1905-1907, σελ. 248) τοῦ Πριγκηπάτου τοῦ Taranto. Ἐκεῖ υπέγραψαν τὴ συμφωνίαν παράδοσης τῆς πόλης στοὺς Βενετοὺς τὸ 1386. Στις 17 Σεπτεμβρίου 1621 ἀνακαινίζεται καὶ καθαγιαίνεται ξανά ἀπ' τὸν Ἀρχιεπίσκοπο F. Benedetto Bragadin 1618-1658 (Luigi Ippawiz: Corcira Antica e Moderna, VENEZIA 1901 σελ. 220) καὶ παραμένει στὴν χρῆση τῶν Φραγκισκανῶν μοναχῶν καὶ μέχρι τὰ τέλη τοῦ 19^{ου} αἰῶνα.

4. Για τὶς λειψανοθήκες καὶ τὰ λείψανα βλ. (Α.Ι. Φυτράκη: Λείψανα καὶ Τάφοι Μαρτύρων, ΑΘΗΝΑ 1955) καὶ (Ομιλία περὶ Ἁγίων καὶ τῶν Λειψάνων αὐτῶν ὑπὸ Α. Παπαδιαμαντοπούλου, ΑΘΗΝΑ 1874).
5. Μεταξὺ τοῦ πρωτο-Χριστιανικοῦ κόσμου καὶ τῶν ἀρχαίων πολιτισμῶν παρατηροῦνται πολλὰ κοινὰ παγανιστικὰ ἰδιαιτέρα στοιχεῖα καὶ ἐπιδράσεις. (βλ. σχετ. Migne: Patrologia Graeca ΚΑΤΑΚΟΜΒΕΣ).
6. «Ἐπίσης ἀφηρέθησαν καὶ τὰ ἱερά

λείψανα τοῦ ἁγίου Ἀρσενίου καὶ μετέβησαν εἰς τὴν κυριότητα τῶν κρατούντων. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ ἔτους 1633 τὰ ὀστά τοῦ Ἀρσενίου ἔμεναν ἐν τῇ τοῦ Φρουρίου λατινικῇ ταύτῃ μητροπόλει, ὅπου ἤρχετο εἰς τακτάς ἡμέρας καὶ ὁ ἡμέτερος κλῆρος καὶ οἱ ὀρθόδοξοι εἰς προσκύνησιν αὐτῶν. Ἀλλὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὁ Γεν. Προνοητὴς Φιλ. Πασχαλίγγος, ὑπόπτως ἔχων πρὸς τὴν αὐτὴν εἰς τὸ φρούριον συρροὴν Κερκυραίων, διέταξε τὸν λατινεπίσκοπον Βενέδικτον Βραγαδῖνον ἵνα μετακομίσῃ τὰ λείψανα εἰς τὴν ἐκτὸς τοῦ φρουρίου νεόδμητον λατινικὴν μητρόπολιν τοῦ Ἁγίου Ἰακώβου. Τῷ 1659 δέ, θεθέντα ταῦτα ὑπὸ τοῦ λατινεπισκόπου Καρόλου Λάβια ἐντὸς ἐπιχρύσου λειψανοθήκης, κατετέθησαν ἐν τῷ πρώτῳ δεξιᾷ τῶν εἰσερχομένων Ἀλταρίῳ, ὅπου καὶ νῦν σώζονται ἀναθεωρούμενα καὶ σφραγιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε λατινεπισκόπου πρὸς πίσωσιν. Ἐν τῷ αὐτῷ λατινικῷ ναῷ ὑπάρχουσι καὶ λείψανα τινὰ φερόμενα ὡς τῶν Ἀποστόλων Ἰάσονος καὶ Σωσιπάρχου, τὰ ὁποῖα κατεῖχε μὲν πρὸ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Ἀνδηγαυῶν νομίμως ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία, ἠρπάγησαν δὲ βίᾳ καὶ δικαίῳ τοῦ ἰσχυροτέρου ὑπὸ τῶν κατακτητῶν καὶ ἐδόθησαν εἰς τὸν λατινικὸν κλῆρον». (Σπυρίδ. Κ. Παπαγεωργίου: Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κερκύρας ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ νῦν - ΚΕΡΚΥΡΑ 1920, σελ. 19). Στὸ ἴδιο βιβλίον ἀναφέρεται καὶ τὸ περιστατικὸ μετὰ τὸν Μῆγα Πρωτοπαπὰ Σπυρίδωνα Βούλγαρι (1715-1738), ὁ ὁποῖος στα 1725 θέλησε νὰ ἐρευνήσῃ τὸ λείψανο τῆς Αυγουστάς Θεοδώρας. Τὸ λείψανο εἶχε σώσει τὸ 1453 μετὰ τὴν Ἀλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ πρεσβύτερος Γρηγόριος ὁ Πολύευκος ποὺ εἶχε μεταβιβάσει στὸν Γεώργιο Καλοχαιρέτη καὶ τὸ λείψανο τοῦ Αγ. Σπυρίδωνος (βλ. Παπαγεωργίου σελ. 196). Τὸ λείψανο τῆς Αγ. Θεοδώρας δωρήθηκε τὸ 1483 στὴν κοινότητα τῆς Κέρκυρας. Σὲ ἔγγραφο μετὰ ἡμερομηνία ἈΨΚΕ Ἀπριλίου 19' ε.π. ποὺ φυλάσσεται στὸ Ἀρχεῖο

- Μ. Πρωτοπαπάδων στο Ιστορικό Αρχείο Κερκύρας αναφέρεται ότι μετά την έρευνα «ηύρον τό αυτό άγιον λείψανον έλλειπές από την κεφαλήν, εις τόν όποιον τόπον στέκεται ένα κρανίον, ξηρόν μόνον κόκκαλον, όπου κατά την είδησιν δέν δείχνει νά είναι της αυτής άγίας, και μάλιστα όπου τό αυτό κρανίον φαίνεται νά είναι θετόν εις τό αυτό άγιον λείψανον μέ ένα ξύλον. Τό δέ υπόλοιπον άγιον σώμα είχε σών και άνελλιπές, έξω από τόν ένα πόδα τόν δεξιόν, ό όποιος παντελώς λείπεται από την κλίσην του γόνατος και κάτω, εις τόν όποιον τόπον είναι μία βέργα μέ κομμάτι ξύλον όρθό εις σημείον ποδός, άπά-νου εις την όποιαν βέργα ήτανε ένα κόκκαλον γυμνόν από ποδάρι ξένον, όπου μέ την αυτήν βέργα έδειχνε διά ποδάρι» (Παπαγεωργίου ό.π., σελ. 110).
7. Όταν μιλάμε για Αγίους, μάρτυρες, όσιους κ.ά. εννοούμε εκείνους που έλαβαν επίσημα, τον τίτλο αυτόν από την Εκκλησία. Για να αποφευχθούν οι καταχρήσεις των «λαϊκών αγιοποιήσεων» και η λατρεία των προγόνων που συναντάται σε πολλές άλλες θρησκείες, η Εκκλησία ανακηρύσσει αγίους, όσους διέπρεψαν κατά κοινή ομολογία, στην άσκηση της αρετής. Όταν λοιπόν οι Προκαθήμενοι των Χριστιανικών Εκκλησιών, προβαίνουν στην αγιωνυμία ενός πιστού, ύστερα από σοβαρή εξέταση της ζωής του, αναγνωρίζουν απλά ότι ο άνθρωπος αυτός, έζησε σύμφωνα με το Θείο Θέλημα (Ferdinand Krenzer: Eine Katholische Glaubensin Formation - μτφρ. Μ. Ρούσσο: ΣΥΝΟΨΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΠΙΣΤΗΣ, Πορεία Πνευματική 1982).
 8. Όπως η Κέρκυρα με πολιούχο τον Αγ. Σπυρίδωνα, η Ζάκυνθος με προστάτη τον Αγ. Διονύσιο κ.ά.
 9. Όπως ο Αγ. Νικόλαος που θεωρείται προστάτης των ναυτικών, η Αγία Βαρβάρα προστάτιδα του Πυροβολικού κ.ά.
 10. Από τα λείψανα που κυκλοφορούσαν, πολυτιμότερα ήταν αυτά που είχαν σχέση με τον ίδιο τον Χριστό:
 11. Το Σχίσμα μεταξύ της Ορθοδόξου (ανατολικής) και Καθολικής (δυτικής) Εκκλησίας οριστικοποιήθηκε στις 24 Ιουλίου 1054.
 12. Μέχρι σήμερα, για παράδειγμα, κυκλοφορούν τόσα πολλά τεμάχια «Τίμιου Ξύλου» από το Σταυρό του Χριστού, που αν τα έβανε κανείς θά' φθάναν να δημιουργήσουν όχι έναν αλλά κάποιες δεκάδες σταυρούς.
 13. (F. Krenzer: Eine... σελ. 320 και βλ. Γ.Χ. Χατζηαντωνίου: Εικονομάχοι στο Βυζάντιο, εκδ. Ο ΛΟΓΟΣ).
 14. Υπάρχουν επιτύμβιες πλάκες και τάφοι των οικογενειών: CLADO, MUAZZO, SAVORGNI, MAGNANINI, SORDINA, BERLENDI, των μελών της Αδελφότητας του Αγ. Ρόκκου και του Αγ. Χριστοφόρου κ.ά. (βλ. ANTONINO RUSCONI: Monumenti Araldici ed Epigrafici Veneti dell' Isola di Corfu. ROMA 1952, σελ. 444-448 και ENRICO DE GUBERNATIS: Memorie Italiane nelle Isole Ionie, MILANO 1908).
 15. Οι φτωχότεροι βέβαια, περιορίζονταν την εποχή εκείνη, στο *azylum circum ecclesiam*, έναν ιερό χώρο που περιελάμβανε την εκκλησία, την αυλή της και κάποια βοηθητικά κτήρια. Στην αρχή, η ταφή *ad sanctos* ανταποκρινόταν στην επιθυμία να χαιρούν της προστασίας των Αγίων, όπου στο ιερό τους εμπιστεύονταν το νεκρό τους σώμα (βλ. PHILIPPE ARIES: Essais sur l'histoire de la Mort en Occident, ed. du Seuil 1975, μτφρ. ΔΟΚΙΜΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΣΤΗ ΔΥΣΗ, εκδ. Γλάρος 1981).
 16. Α.Χ. Τσίτσας: Βενετοκρατούμενη Κέρκυρα - Θεσμοί, Έκδ. Εταιρίας Κερκυραϊκών Σπουδών, 1989, σελ 41.
 17. Το οποίο σώζεται μέχρι σήμερα στην Εκκλησία του Αγ. Φραγκίσκου.
 18. Οφείλω να ευχαριστήσω τον κ. Γεράσιμο Παγκράτη για την προθυμία και τη βοήθειά του, στην μετάφραση διαφόρων χειρογράφων.
 19. PONTIFICALE ROMANVM / CLEMENTIS PP. VIII/Iuffu refritutum / URBANI Item VIII /

Auctoritate recognitum / Nous locupletatum figuris, mendisque / expurgatum / Sanctis Pontificis / ALEXANDRI VII / FAUSTIS AUSPICIIIS / In lucem iterum prodit / SECUNDAE PARTIS/ROMAE Ex Officina Philippi de Rubeis / MDCLXIII.

20. Βλ. *Φête des Saintes Reliques*: 5 Novembre. *MEDITATION* De l'honneur que nous devons rendre aux Reliques des Saints. 1^{er} Point: Le culte des Saintes Reliques est agréable à Dieu. 2^e Point: L'Église a confirmé le culte des Saintes Reliques. 3^e Point: Fruits à retirer de la dévotion aux saintes Reliques στο: *Meditations de S. Jean-Baptiste de la Salle à l'usage des frères des écoles chrétiennes*. 5^e édition Procure Générale PARIS 1922, σελ. 604-607.
21. Διατηρήσαμε την ορθογραφία εποχής του κειμένου.
22. Και του Αγ. Φραγκίσκου, που από τα μέσα του 1950 έως το 1970 λειτουργούσε ως Καθεδρικός Ναός, κατεστραφέντος του «Ντόμο».
23. Στις μέρες μας, η λατρεία των λειψάνων έχει αντισταθμιστεί με άλλες μορφές ευλάβειας. Στην Κέρκυρα συγκεκριμένα δεν ευλαβούνται πλέον παρά τα λείψανα του Αγ. Σπυρίδωνος, του Αγ. Αντωνίου του οποίου μεγαλοπρεπής βωμός σώζεται στην Εκκλησία του Αγ. Φραγκίσκου (ALTARE HOC OMNIPTI DEO / IN HONOREM S. ANTI RECTUM / PRIVILEGIO QUOTIDNO PERPETUO AC / LIBERO PRO OMBUS DEFUNCT AD/QUOSQ SAC. DES VIGORE / BREVIS BENEDICTI PAPAE XIV / DIE IV OCTOBRIS MDCCLI / INSIGNITUM) και του Τιμίου Ξύλου του Σταυρού.
24. La réflexion partira de la critique de l'humanisme et de la Réforme, dont la

Traité des Reliques (1543) de Jean Calvin constitue la formulation la plus achevée et la plus efficace. Cette critique est relayée par l'érudition catholique depuis le jésuite Moriana jusqu'à Mgr. Duchense et Mgr. Saxer, en passant par Mabillon et les Mauristes; elle est radicalisée par les Lumières du XVIII^e siècle et par l'anticléricalisme du XIX^e siècle. La culte des reliques connaît toutefois une forte reprise dès la seconde moitié du XVI^e siècle à travers la redécouverte des catacombes romaines (1578) et l'envoi massif, par toute la catholicité (Ancien et Nouveau Monde), de milliers de corps saints. La dévotion catholique des XVII^e et XVIII^e siècles demeure fondamentalement attachée à la vénération des reliques des sites anciens et nouveaux. Enfin, au lendemain de la Révolution, qui s'emploie avec une particulière violence à la destruction des supports matériels de ces dévotions, le monde catholique connaît encore, dans les décennies centrales du XIX^e siècle, une ultime relance du culte des corps saints. La relique s'inscrit ainsi dans la double tradition ancienne et médiévale de la piété chrétienne; elle bouleverse les formes de temporalité, elle abolit les distances et établit un lien immédiat et charnel entre le fidèle et la sacralité, objet de sa vénération. (La relique: Critique, recharges et usages des sacralités (XVI^e – XIX^e siècles) –École des Hautes Etudes en Sciences Sociales: Programme des Enseignements et Séminaires PARIS 1996-1997 σελ. 230-231).

25. Κατήχηση της Καθολικής Εκκλησίας, Εκδ. ΒΑΤΙΚΑΝΟ - ΚΑΚΤΟΣ 1996, σελ. 523.



*Antonij Carafy, Præp. Clericorum Regularium Donuy
S. Pauli Rationis Rapsolæ*

*Univerſis et singulis Fratrum, atque legimus, quibus de Materie Dei gloriæ, et de veneratione de eadem
Benedictis hoc nostro pape sigillo munito, volumus partiſim ſacros Religioſos, nempe de Plurimi
S. Carthæi Niverni, et de ſubſequentia S. Andree Aulicæ et authenticæ legi extractos et donedum
et ceteros, qui in facultate ipſa de veneratione, alij dixerit, ut in quibuslibet Collegiis vel Ordinibus de
Clericis ordinari, ſubſequenti veneratione exponendi, de quibus prædictis legi literis manu propria ſubſcriptis et ſigillo
noſtro sigillo ſignatis, acceptis mandamus, Quibus Regibus et Electis, et illis diebus XX. mensis Maii
anno in 1726*

Antonij Carafy Præp. R.

Antonij Carafy Præp. R.

Antonij Carafy Præp. R.



NOS D. TIBERIUS CESAR GORDANI NEAPOLITANUS

CANONICI REGULARI LATERANENSIS ET VENERABILIS CANONICI
S. UBALDI CIVITATIS EUGUBII ABBAS &c.

Universis & singulis presentes nostras testimoniales litteras visuris, fidem facimus & attestamus, quod Nos in apertitione Aree facta die 23 Mensis ~~Aug.~~ 1736 Dni Ubaldi Canonici Regularis Episcopi Eugubini in Ecclesia huius nostre Canonice Civitatis Eugubii levata, Pilolum ex serico manto ~~coloris~~ coloris ejusdem Dni Ubaldi Capituli impolitum, illumque, & deidentitate dubitari contingat, a parte interiori sericea cordula eidem ~~coloris~~ coloris in superficie pectorum alligari, & vittam ipsam sigillo nostro in Gera Hispana muniri iussimus, & per Nos, dono datum

In quorum fidem &c. Dat. in Canonica nostra Abbatis Ubaldi hac die 8 Mensis ~~Aug.~~ 1736

Indulgentia 1000 Annorum pro Curia, & dno

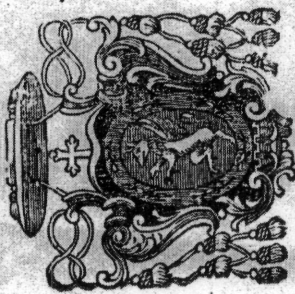
ΕΓΓΡΑΦΟ 2

OCTAVIUS

P A T R I T I U S

DEI ET APOSTOLICÆ

EPISCOPUS



ANGELELLI

BONONIENSIS

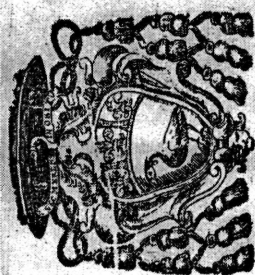
SEDIS GRATIA

EUGUBINUS

SS. D. N. PP. Prælati Domestici, ejusque Consecratio S. Assistens.

UNiversis Nöstras hæc litteras inspecturis notum facimus, atque testamur, Pileolum, seu Berettinum *hujusmodi coloris rubri* impressam habens Immagine[m] S. vi UBALDI Episcopi, & Protectoris Eugubini, in cujus vertice pendet ferica vitta coloris, Nostri parvi Sigilli super ceram hujusmodi extremitatibus simiunctis impressione obfirmatam, impossibilem fuisse nudo capiti ejusdem Gloriosissimi S. UBALDI, cujus sacrum incorruptum Corpus, in Venerabili Ecclesia Canonico[rum] Regularium lateranensium in Monte hujus Civitatis florentissime exstructa summa veneratione asservari, & colitur. In quorum n[ost]ra presentium N[ost]ris litteris N[ost]ro caractere. Sigilloque unigredimus. Eugubii ex Palatio N[ost]ro Episcopali hac die 21 Mensis Martij Anno 1743

O. Guj. Eugubini



OCTAVIUS COMES DE ARRENGHERIA

Patritius Bononiensis Dei, & Apostolicæ Sedis Gratia Episcopus
Assisensis, & eidem Sanctæ Sedi immediatè subiectus.

UNIVERSI, & singuli hac nostras in specturis fidem indubiam faciunt, atque testantur, quatenus Nobis exhibitis
quibusdam Sacris Reliquiis, eas ad maiorem DEI gloriam, suorumque Sanctorum venerationem ex authenticis
locis extractas, ac documentis authenticis, sigilloque munus diligenter recognovimus, ex quibus sequente
maximus videlicet Particularis pallio B. Josephi a signis sanctis, Cyprii & Lincolniensis
nomen claret. *Sancti Cypriani & Lincolniensis p. B. Cypriani*
quam reverenter repositimus, & collocavimus inter cunctas alias huiusmodi
funiculo serico coloris n. n. bene colligatas Nosque parvo in cera rubra byssonica impresso
sigillo absignatas pro maiori dictæ Sacre Reliquiæ identitate repositam dono addimus, & elargiti sumus
ad effectum, & cum facultate eam penes se retinendi, aliis donandi, & in quacunque Ecclesia, Oratorio, seu
Capella publicæ Christianissimum venerationi exponendi. In quorum fidem hac præsentem litterarum nostrarum sub-
scriptas, nosque firmatas sigillo expediti mandavimus. Datam Assisi ex Nostro Episcopali Palatio hac die 23.
Mensis Junij Anno MDCCCLIII.

Petr. Epus Assisensis

Gratis ubique

Petr. Epus Assisensis

NICOLAUS MANCINFORTE Dei, & Apostolica Sedis gratia
 Episcopus Anconæ, & Humane, diſtæque Humane Comes,
 Sani Domini Nostri Pape Prælatus Domesticus,
 & Pontificio Solio Assiſſens.



Dilectis has Litteras inspecturis palam incens, certoque tenetur exigum **PEL VINAR**
 e cuius medio per interjectam vittam rubream eadem in suis extremitatibus junctis
 intra hoc folium minori nostro Sigillo obligatum colligatz pendente eadem hæc Litteræ
 re, subſtratam jacuisse sub PEDE SANCTÆ ANNÆ Mariæ Deiparæ VIRGINIS
 MARIÆ Dominæ nostræ; qui Sanctus PES inter alias insignes Reliquias in hac nostra
 SANCTI CYRIACI Cathedrali summa veneratione asservatur, & colitur. In quorum
 Fidem præſentes has Sigillo nostro roboratas expediri iussimus.

Anconæ ex Palatio Episcopali hac die 15. Julij. 1756
Episcopus Anconæ

Procc. Venerabili, Rev. Pape, Sacerdoti